

Patrícia Bragança i Varela

Advocada

Patrícia Bragança i Varela

Dret d'asil a Andorra: una tanca sense filferro

1- Pierre Bersuire, també conegut com a *Petrus Berchorius* i *Petrus Bercorius* (Saint-Pierre-du-Chemin, Vendée, aprox. 1290 - París, 1362) va ser un benedictí, traductor i humanista francès. Va escriure una enciclopèdia medieval i va traduir Titus Livi al francès. A vegades se li atribueix l'obra *Gesta Romanorum*. Va viure a Avinyó com a protegit del papa i allà va conèixer Petrarca, amb qui tenia una admiració mútua.

2- Paul Scarron (1610 - 1660) fou un escriptor francès, casat amb

Introducció. L'origen del dret d'asil

El dret d'asil, avui defensat per uns com a dret fonamental de protecció de la persona davant de la persecució il·legítima d'aquesta per part d'un Estat, és també, però, qüestionat per d'altres, ja sigui pel seu risc d'abús, per la crisi diplomàtica per pot generar entre estats, o per la manca d'empatia social envers l'exiliat o el refugiat.

Per entendre'n, doncs, la natura ens hem de referir al context en què es va generar i es va reconèixer el respecte d'aquest dret.

De fet, la paraula *asil* prové del grec antic *ἀσυλον* (*asylon*), que significa "que no es pot saquejar", i del llatí *asylum*, que és "lloc inviolable, refugi". El monjo benedictí Pierre Bersuire,¹ traductor i humanista francès, el va descriure el 1355 com a "lieu ou un bois en la cite de Rome privilegié que quiconques s'enfuit en ce lieu il estoit saux de quelque crime que il eust fait" i l'escriptor Scarron,² el 1657, es refereix a l'asil com "tout lieu où l'on se met à l'abri d'un danger". Així, se'n desprèn que malgrat l'evolució conceptual d'aquest dret, el concepte *asil* ha fet sempre referència a un espai inviolable, que ofereix protecció i seguretat a la persona.

En la Grècia antiga,³ l'asil apareix com una fórmula per evitar el saquejament de temples i ciutats en l'època en què es multiplicaven les guerres entre ciutats. L'*asylon* és essencialment el privilegi que disposa una casta de sacerdots grecs que van crear aquesta ideologia, que els permetia obtenir la immunitat i la protecció dels seus santuaris dedicats al culte dels déus de l'Olimp contra el saquejament durant les guerres entre pobles, alhora que definien els seus santuaris com a espais consagrats, i aquesta sacralitat era respectada per l'invasor. Poc a poc, aquest privilegi s'estén també a algunes ciutats, a les quals s'atorga aquest títol.

En l'època romana antiga, l'asil ha estat sovint l'origen i la causa del naixement d'una nova ciutat, en la qual s'instal·len

els habitants per crear-hi un lloc de refugi, ja sigui per la distància geogràfica, social i política d'una altra ciutat dominant, ja sigui per ser un lloc de reagrupament de tots aquells que estaven sent perseguits, com a esclaus, deutors, criminals o opositors recercats, i que havien de reconstruir un altre lloc on poder viure. De fet, en el mateix mite de la creació de Roma apareix que el Capitoli hauria estat edificat per Ròmul com a lloc d'asil. No obstant, tant en l'època de la República romana com en l'imperi, s'ha intentat limitar enormement el nombre de llocs refugis, atès que es desenvolupa la tesi que el dret d'asil és incompatible amb la visió de la justícia i del manteniment de l'ordre públic.⁴ Ben diferent era el dret d'asil, en l'antiguitat i a l'edat mitjana, en què se l'entenia com una prerrogativa de l'autoritat (real, política o religiosa) de poder atorgar el benefici d'acollir en el seu territori una persona, encara que aquesta sigui un criminal de dret comú.

Aquest concepte ha anat evolucionant, i és molt diferent a l'actual definició moderna del dret d'asil, en què el concepte d'asil és percebut com un dret del protegit davant de persecucions d'un estat per unes raons concretes, diferents del mateix fet de ser un criminal de dret comú.

Tot i que aquest dret no apareix concretament proclamat en la francesa Declaració dels drets humans i del ciutadà de 1789, sí que apareix però en la Constitució francesa de 1793.⁵ Després, l'asil només torna a aparèixer en un text constitucional francès cent-cinquanta anys després, en el preàmbul de la Constitució de la IV República, l'any 1946.⁶

L'extensió internacional d'aquest dret apareix l'any 1920, quan davant de nombrosos desplaçats i refugiats víctimes de guerres (sobretot de la I Guerra Mundial i la Revolució Russa), Fridtjof Nansen,⁷ president de la Lliga Noruega a la Societat de Nacions (SDN), enormement sensibilitzat per la causa, organitza la repatriació d'almenys mig milió de presoners de guerra desemparats, amb la creació, a l'abril de 1920, del Comitè Nansen. Després d'esdevenir l'alt comissari per als refugiats de la SDN, assoleix un acord internacional a Ginebra, el 5 de juliol de 1922, que permetrà la creació del *passaport Nansen*, destinat a les persones refugiades i apàtrides, perquè puguin obtenir una identitat via l'*Oficina internacional Nansen* per als refugiats, i establir així la residència en un dels 54 països signataris.

Françoise d'Aubigné, qui obrí un dels salons literaris més importants de l'època, sota el regne de Lluís XIII i principi de Lluís XIV.

3- SCHUSTER, LIZA *Asylum and the lessons of history, Race & Class*, 2002, vol. 44 (2), p. 40-56.

4- TIMBAL PIERRE *Le droit d'asile*. Paris: Librairie du Recueil Sirey, 1939.

5- La Constitució de 1793, article 120, indica que el poble francès "donne asile aux étrangers bannis de leur patrie pour la cause de la liberté. Il le refuse aux tyrans", redacció bastant ambivalent, perquè d'una banda evoca la concepció antiga del dret d'asil (en la mesura en què és una prerrogativa de la República contra les monarquies europees), i d'altra banda introdueix el concepte més modern d'aquest dret, que permet beneficiar uns refugiats més que d'altres (els defensors de la llibertat contra els tirans).

6- El preàmbul de la Constitució francesa de 1946 (IV República) proclama "comme particulièrement nécessaire à notre temps, les principes politiques, économiques et sociaux" que "tout homme persécuté en raison de son action en faveur de la liberté a droit d'asile sur les territoires de la République".

7- Fridtjof Nansen (1861-1930), noruec, campió d'esquí i patinatge, va fer la primera travessa a Groenlàndia l'any 1888 i va esdevenir així un referent en el món de l'esport per les seves innovacions en la locomoció, l'equipament i la vestimenta adaptada al clima polar. Posteriorment, a resultes dels seus estudis en zoologia, oceanografia i altres travesses marítimes, desenvolupa les teories modernes de la neurologia i del sistema nerviós animal. En l'àmbit polític, contribuï a la independència de

Noruega, en pronunciar-se a favor del final de la unió amb Suècia, i participà com a representant de Noruega a Londres en la negociació del tractat que garantiria la integritat i l'estatut independent de Noruega. Finalment, fou nomenat com a representant prop de la Societat de Nacions, se'l nomenà Alt Comissari i crea el passaport Nansen i l'Oficina internacional Nansen per als refugiats i per als apàtrides (principalment se'n beneficiaren russos, grecs, turcs i armenis). El 10 de desembre de 1922 rebé el premi Nobel de la pau per aquesta acció.

8- GÉRARD NOIRIEL *Immigration, antisémitisme et racisme en France (XIXe-XXe siècle)*. Paris: Fayard, 2007, pp.387-391.

9- Shoah és el terme que fa referència a l'exterminació sistemàtica duta a terme per l'alemanya nazi d'entre cinc i sis milions de jueus, és a dir, prop del 40% del nombre de jueus del món, durant la Segona Guerra Mundial, també conegut com l'*holocaust*, el genocidi jueu o nazi. Georges Bensoussan *Histoire de la Shoah*. Presses universitaires de France, col. «*Que sais-je?*» 2006 (1re éd., 1996).

Tanmateix, després que Hitler accedís al poder l'any 1933, i a les portes de la II Guerra Mundial, un nombre elevat d'exiliats jueus alemanys es presentaren a les fronteres alemanyes, als quals també s'afegiren els exiliats jueus austríacs, txecoslovacs, italians i francesos. Però les seves peticions d'asil foren totes sistemàticament denegades, ja sigui per causes d'inadmissibilitat, o per considerar-los *pseudorefugiats* o *refugiats econòmics*, i a França foren arrestats, expulsats i lliurats a les autoritats alemanyes a comptar de la primavera de 1934.⁸

L'impacte moral de la Shoah⁹ obre a escala internacional un gran debat sobre el dret a la llibertat de circulació de les persones i el dret d'asil, el qual culmina finalment amb la signatura del Tractat internacional de Ginebra sobre els refugiats del 28 de juliol de 1951 –tres anys després de la Declaració universal el drets humans, de 1948– adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides en mig d'una guerra freda que tot just no feia sinó començar.

És a través d'aquest tractat que s'assoleix una entesa internacional sobre el dret d'asil. Però la seva controvertida aplicació genera, encara a dia d'avui, complexos debats que fan que sigui un dels drets més discutits i controvertits.

Tot i que Andorra s'ha mantingut sempre al marge d'aquest debat, i de la signatura del Tractat de Ginebra, la dramàtica situació del poble siríà i el gran impacte moral de les persones que moren al Mediterrani per immigrar a Occident, ha tornat a obrir el debat a Europa, i aquesta mateixa inquietud s'ha estès als ciutadans andorrans. Molts s'han ofert per acollir refugiats per una simple qüestió d'humanitat. De fet, difícilment hom es pot mostrar indiferent davant de les imatges captades per mitjans de comunicació en què es veuen milers de persones de totes les edats i sexe, inclosos infants que viatgen sols, que o bé moren durant en el trajecte o bé sobreviuen amb dificultat, i quan arriben a les costes europees són aglutinades en campaments o centres on escassament tenen cobertes les necessitats més bàsiques. I mentre s'esperen que es resolgui si tenen atribuït un país on poder reprendre una vida en dignitat o bé per ser restituits al seu país d'origen, el filferro que envolta el camp els recorda constantment que es troben privats de llibertat: ni poden decidir lliurement quan marxar, ni poden triar el país on instal·lar-se i per tornar a començar a viure en l'esperança i dignitat.

Davant d'aquest fet, hom pot qüestionar-se si per instal·lar-se a Andorra existeix també una tanca, i si és així, si és de filferro?

I. La definició internacional de l'asil i de l'estatut del refugi

1. Fonaments i principis del dret d'asil: un dret humà o humanitari?

L'asil es fonamenta principalment en criteris d'humanitat, de protecció social i de solidaritat internacional i –per evitar tota confusió entre la noció moderna d'aquest dret i l'antiga– la natura del dret d'asil i la definició internacional es troba en el preàmbul del Conveni de Ginebra de l'any 1951.

L'asil permet que tota persona que es trobi sota amenaça en el seu país o territori d'origen, a causa de la seva raça, religió, de la seva nacionalitat, per pertànyer a un cert grup social o per les seves opinions polítiques, pugui rebre una protecció per part del país d'acollida.

No obstant, aquest dret, que es va proclamar explícitament com a dret fonamental en l'article 14 de la Declaració universal de drets humans, sorgeix davant de la necessitat conceptual de protegir les víctimes dels conflictes estatals i dels tirans, i principalment de la necessitat de protegir els desplaçats, els refugiats i els apàtrides.

Per aquest motiu se'l defineix com un dels drets humans fonamentals, però també com un *dret humanitari*, perquè permet donar refugi, protecció legal i cobertura residencial a tot aquell individu que, davant del perill contra la seva integritat física, es perseguit per altres causes que no siguin causes de criminalitat de dret comú, i es veu obligat a marxar fora del seu territori per protegir la seva integritat física o la seva llibertat. Però alhora per la seva essència escau considerar-lo com un dels drets primordials, sense el qual no es podria exercir molts dels altres drets humans, com per exemple així s'evidencia en els cas dels apàtrides, que sense gaudir d'una identitat i sense un *passaport*, aquest no podria reclamar mai el respecte per part d'un Estat de cap dels altres drets humans proclamats en els Tractats europeus o internacionals.

2. La protecció internacional del dret d'asil: el Tractat de Ginebra del 1951 i el dret comunitari

Concretament l'article 1 del Tractat de Ginebra de 1951

10- Tractat de Ginebra sobre l'estatut dels refugiats del 28 de juliol de 1951 i Protocol sobre l'estatut dels refugiats de Nova York del 31 de gener de 1967.

considera que és un refugiat aquell que "craignant avec raison d'être persécuté du fait de sa race, de sa religion, de sa nationalité, de son appartenance à un certain groupe social ou de ses opinions politiques, se trouve hors du pays dont elle a la nationalité et qui ne peut ou, du fait de cette crainte, ne veut se réclamer de la protection de ce pays ; ou qui, si elle n'a pas de nationalité et se trouve hors du pays dans lequel elle avait sa résidence habituelle à la suite de tels événements, ne peut ou, en raison de ladite crainte, ne veut y retourner".¹⁰ La voluntat dels estats signataris del tractat no és cap altra que oferir una protecció legal a tot aquell que compleix els requisits per ser considerat refugiat.

Conscient que l'atribució de l'estatut d'asil a un individu pot generar una crisi diplomàtiques entre Estat, l'ONU va voler, d'una part, excloure'l de l'aplicació del requisit del respecte de la reciprocitat; i d'altra part, establir de forma universal els drets i obligacions del refugiat, com també les obligacions per part de tot Estat atorgant.

Així doncs, de forma resumida, cal destacar que el tractat estableix una sèrie d'obligacions que tot refugiat ha de respectar (obligació de sotmetre's a la legalitat del país d'acollida i de respectar l'ordre públic), com també crea una sèrie d'obligacions positives que els estats signataris han de respectar, reconeixen als refugiats l'exercici d'aquests drets (mitjançant la prohibició de la discriminació, llibertat per a la pràctica de la religió i d'educació dels fills, el dret de residència i sojorn) en les mateixes condicions que qualsevol altre estranger.

Cal destacar que la condició jurídica de refugiat permet a la persona que li siguin respectats l'exercici dels seus drets civils i privats més elementals (drets inherents al matrimoni, dret de propietat real, intel·lectual i industrial, dret d'associació, reunió i sindicalisació) com també el dret a la justícia en les mateixes condicions que un nacional. En l'àmbit econòmic, l'estatut de refugiat permet que es faciliti a la persona l'accés a un treball remunerat, l'accés al treball per compte propi en l'agricultura, la indústria, l'artesania i el comerç, com també la possibilitat d'exercir una professió liberal si es posseeix la diplomatura necessària, en les mateixes condicions que tot estranger. El conveni també reconeix el dret de tenir facilitat l'accés a l'habitatge com a tot estranger, i el respecte del dret a l'educació pública, a l'assistència pública, el dret a la

remuneració laboral i a la cobertura de la seguretat social en els mateixos termes que qualsevol altre nacional.

En l'àmbit europeu, a resultes del gran nombre de desplaçats a causa de la guerra de Síria, com també l'allau de persones que moren en intentar travessar el mar Mediterrani fugint dels conflictes armats africans, Europa es troba davant d'una de les més grans tragèdies humanes, que fins i tot fa trontollar els valors sobre els quals es van edificar els seus fonaments, en no poder donar la resposta satisfactòria i contundent a l'alçada d'aquesta gran catàstrofe humana¹¹ que li reclama els ciutadans europeus durant multitudinàries manifestacions.

L'activitat de la Unió Europea es va centrar llavors en la creació d'un sistema comú d'asil, de refugi i de protecció temporal, focalitzat en la creació d'uns processos administratius estandarditzats per atendre les sol·licituds. S'adopten en aquesta matèria reglaments i directives en el marc del dret comunitari al qual no es troba sotmès Andorra, entre els quals destaquen el Reglament del Consell 343/2003, de 18 de febrer de 2003, sobre els criteris i mecanismes de determinació de l'Estat membre responsable de l'examen d'una sol·licitud d'asil. S'implanta en aquesta fase el sistema anomenat *Eurodac*, que permet la identificació i comparació de les empremtes dactilars del sol·licitant d'asil. També en l'àmbit europeu s'adopta la Directiva del Consell 2005/85, de l'1 de desembre de 2005, que estableix les normes mínimes per concedir o denegar l'estatut de refugiat; la Directiva 2004/83 del 29 d'abril de 2004, i 2001/55 del 20 de juliol de 2001 relativa a les normes mínimes per atribuir la protecció temporal en cas d'afluència massiva de persones desplaçades així com les mesures que fomenten l'esforç equitatiu entre els Estats membres per acollir les persones i assumir les conseqüències de l'acollida, per la via de l'establiment de quotes d'asil.

Tanmateix, l'aplicació d'aquestes controvertides directives ha estat objecte de llargs debats, i algunes amenaces d'aplicar sancions als Estats que no respectin les normes de repartiment entre els 24 països europeus per ressituar més de 100.000 persones arribades a les costes gregues i italianes. Segons l'última avaluació, i malgrat l'esforç i l'augment del ritme dels països en els darrers mesos, no s'ha pogut ressituar encara els més de 140.000 persones desplaçades comptabilitzades en aquest any 2017.¹² I molts són els països

11- Segons l'article que publica en la web de dades de l'UNHCR – Acnur, l'Agència de la ONU per als refugiats, l'any 2015 es registraren 3.771 víctimes en el Mediterrani, però després d'aquest boom mediàtic, és l'any 2016 quan s'assoleix un rècord històric, amb més de 5.000 persones mortes en el Mediterrani a causa dels naufragis de les precàries embarcacions. En el 2016, Itàlia supera Grècia en nombre de persones que arriben a les costes, amb més de 180.000 persones vs. les 173.000 registrades a Grècia. Es comptabilitza una mitjana de 14 morts per dia i s'alerta de la necessitat de crear vies legals d'admissió de refugiats a Europa.
12- Article publicat en la web ACNUR-UNHCR *Situation en Europe*. Octubre 2017.

13- Diari Ara, article publicat el dia 08/09/2016: "Saboya considera inevitable abordar el debat sobre el dret d'asil. El ministre confia que la proposta legislativa que fixarà els drets i deures de les persones refugiades es pugui votar abans de finals d'any."

14- A. SORIANO *Andorra durant la Guerra Civil Espanyola*. Consell General d'Andorra, 2006.

15- F. BADIA I BATALLA *El coprínceps Mons. Justí Guitart i el seu temps: La història d'Andorra i d'Espanya i les relacions entre els dos països en temps turbulents*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Bisbat d'Urgell 2007.

16- J. PIFERRER I DEU *El pas dels Pirineus: Les rutes d'evasió cap a Andorra i l'aventura de sant Josep Maria Escrivà de Balaguer a la tardor de 1937*. Lleida: Pagès Editors, 2012.

17- I. RODRÍGUEZ *Els inicis de la Guerra Civil a la Seu d'Urgell*.

18- A. LLAHÍ I SEGALÀS. J. PIFERRER *Andorra Terra d'acollida*. Andorra, 2007.

que encara no han atès el nombre de quotes d'obligat compliment, com per exemple Espanya, que es va comprometre a acollir 17.337 persones (de les quals 9.323 eren quota obligatòria) i tant sols ha acollit 1.980 persones a hores d'ara.

Davant d'aquesta problemàtica i dramàtica situació de desemparament de persones en les costes europees, l'any 2016 es va obrir el debat a Andorra¹³ sobre els refugiats i la necessitat d'acollir-los.

És Andorra una terra d'asil, o simplement de refugi?

II. Andorra: terra de refugi sense asil?

1. Andorra, terra de refugi i d'acollida

La història europea també parla d'Andorra, sovint de forma tímida, però no oblida el seu important paper quan la gent fugia dels conflictes armats, cercant un pas pels Pirineus o, fins i tot, quedant-s'hi. I la història andorrana no omet tampoc aquest fenomen de pas de persones que, o bé busquen refugi i s'hi instal·len, o són fugitius que contacten amb guies i passants andorrans per trobar els itineraris i els camins que els durien cap a la llibertat.

No s'ha qüestionat mai la intenció andorrana de mantenir la neutralitat davant dels conflictes armats, però quan aquests no són lluny de les fronteres andorranes, la situació geoestratègica i la seva dependència del comerç fan que Andorra no hagi tingut mai un paper de neutralitat absoluta, sinó que més aviat hagi intentat evitar l'enfrontament tot preservant la frontera i donant suport, amb discreció i més aviat motivats pels sentiments humanitaris que econòmics, a aquells que sol·licitaven l'ajuda.

I molts han estat els autors que han analitzat aquests fets des d'una òptica historiadora, com són les obres d'A. Soriano,¹⁴ F. Badia i Batalla,¹⁵ J. Piferrer¹⁶ i I. Rodríguez i Barber,¹⁷ en què es relaten com famílies, d'ideologia dretana (metges, capellans i banquers principalment catalans), fugint de militants de la FAI i altres partits i sindicats de caire comunista i anarquistes, foren els primers exiliats del conflicte civil espanyol. I entre ells es trobava també el conegut Sant Josep Maria Escrivà, membre fundador de l'Opus Dei, que hi sojornà entre els dies 2 i 10 de desembre de l'any 1937, com recull l'autor andorrà A. Llahí¹⁸ en el treball realitzat conjuntament amb Piferrer.

A partir, però, dels fets de Maig de 1937 a Barcelona, quan les

forces de la Generalitat de Catalunya carregaren contra els milicians de la CNT, la FAI i POUM, aquests anarquistes o comunistes surten de les institucions republicanes, i fruit de la seva persecució, es produeix una nova fugida de persones cap Andorra. A comptar del març de 1938, després de l'ocupació per part de les tropes franquistes de la vila de Lleida, el nombre de refugiats s'incrementa. I acabada la guerra l'abril de 1939, el govern franquista espanyol pressionarà cada vegada més, sobretot durant l'època de la postguerra, perquè Andorra lliuri a les autoritats andorranes els refugiats i es torna fins i tot una qüestió d'estat.¹⁹

Amb l'esclat de la Segona Guerra Mundial, Andorra també va preveure l'arribada massiva de refugiats, i la necessitat de guiar-los pels passos fronterers pirinencs, a més de col·laborar fins i tot amb xarxes d'evasió, o per la via dels serveis secrets, amb l'objectiu d'evacuar persones i famílies senceres. Era una època en què hi vivien 5.000 persones i en què es va acollir prop de 500 refugiats. L'autor C. Benet relata en el seu treball de recerca *Guies, fugitius i espies*²⁰ com alguns fugitius jueus, militars o aviadors aliats van passar clandestinament per les valls d'Andorra gràcies a les xarxes d'evasió, que evacuaren milers de persones des del sud de França fins a Espanya. Benet explica, a través de nombrosos testimonis i documentació de l'Arxiu Nacional, les tensions que es vivien en aquella època en espais emblemàtics que esdevingueren escenaris històrics, com l'hotel Mirador (on se situa l'actual Consell General), on es trobaven enviats de tots els bàndols i de diferents països europeus per negociar o planificar estratègies; l'hotel Palanques de la Massana, on la Gestapo va destapar una xarxa d'evasió segons es recull en el llibre autobiogràfic de Francesc Viadiu²¹ *Andorra, entre el torb i la Gestapo*, que va inspirar una sèrie a TV3-ATV l'any 2000; l'estació de Ràdio Andorra, que els nazis varen oferir comprar per l'extensa cobertura de l'ona hertziana i per l'enorme flux d'informació i comunicació...

Cal destacar, però, que, tant la manca de publicacions durant l'època d'articles relacionats amb aquests fets i els passants, com també la poca investigació sobre el cas específic d'Andorra sovint ha comportat que molts autors tractin aquests tema basant-se principalment en testimonis, conceptes idealistes o partidistes, o bé en llegendes, i per tant, molts consideren que alguns d'aquests relats tenen un

19- J. CALVET "Els refugiats a Andorra durant la postguerra. Una qüestió d'Estat". *Papers de Recerca Històrica*, 4. Societat Andorrana de Ciències, 2004.

20- C. BENET *Guies, fugitius i espies*. Editorial Andorra, 2009.

21- F. VIADIU i VENDRELL *Andorra, entre el torb i la Gestapo*, 1974.

22- Fragment del discurs del ministre de la Cultura i Universitats Juli Minoves del 30 de novembre de 2007, en el moment de la presentació del llibre d'Alfred Llahí i Jordi Piferrer *Andorra: terra d'acollida*, que es va fer en el mateix dia i al mateix lloc, justament 70 anys més tard, que Sant Josepmaria Escrivà va visitar els monjos benedictins de Montserrat que vivien i tenien el col·legi de Meritxell, a Andorra.

23- Declaració universal dels drets humans, del 10 de desembre de 1948, aprovada per l'Assemblea General de l'ONU (resolució 217 (III) A).

24- Terme català aplicat per designar les embarcacions amb què molts immigrants intenten travessar la mar des del nord d'Àfrica per arribar a la península Ibèrica. Prové d'un terme mallorquí que designa una embarcació semblant.

escàs rigor històric. Però en tot cas, de manera unànime sempre s'ha anat recordant i recalcant "l'obertura d'Andorra a totes les persones, sense fer diferències de cultura, religió, raça o pensament polític. Tothom a Andorra fou ben acollit sense preguntar-li de quin bàndol o quina opció política tenia"²² al llarg de la història andorrana.

Tanmateix, ja sigui per la seva obra humanitària, pel seu paper durant les evasions, i la seva discreció i neutralitat durant els conflictes, en aquestes circumstàncies ens podem preguntar si Andorra ha pogut oferir l'asil, en tant que terra de refugi i d'acollida, sense però aplicar el dret que el regula, i si pot continuar fent-ho avui dia.

2. Andorra sense el dret d'asil

Si bé Andorra va signar la Carta de les Nacions Unides el 9 de juny de 1993 (i el Consell General la va ratificar posteriorment i va permetre així que s'incorporés a l'Organització de les Nacions Unides) no va signar, però, el Tractat de Ginebra del 1951 sobre l'estatut dels refugiats.

Així doncs, Andorra queda completament aliena al tema dels refugiats: ni es troba sotmesa al respecte de cap obligació o dret reconegut en l'estatut dels refugiats, ni a cap de les normes administratives o processals dictades en la matèria, ni disposa de les institucions especialment creades per l'ONU (com l'UNHCR o Acnur), que tenen agents especialitzats per atendre els casos de petició d'asil i vetllen pel compliment de les normes del conveni i el seguiment del respecte dels drets dels refugiats.

Tanmateix, el reconeixement del dret d'asil com a dret fonamental es troba inclòs en l'ordenament jurídic andorrà a través de l'article 14 de la Declaració universal dels drets humans,²³ que proclama que: "En cas de persecució, tota persona té dret a cercar asil en altres països i a beneficiar-se'n. Aquest dret no podrà ser invocat contra una persecució veritablement originada per delictes comuns o per actes oposats als objectius i principis de les Nacions Unides."

La Declaració universal dels drets humans és vigent al Principat perquè així ho estableix l'article 5 de la Constitució del 1993 i la Llei sobre drets de la persona del 1989.

Per tant, el refugiat que pretengui instal·lar-se al Principat no té cap més alternativa i està sotmès al compliment de tots els requisits de la llei vigent en matèria d'immigració per poder

optar a la corresponent autorització administrativa per residir i treballar al Principat, com qualsevol altre immigrant de dret comú. I en relació amb això, no podem deixar de destacar que el Principat, per les seves característiques, sempre ha tingut una restrictiva política immigratòria en comparació d'altres Estats europeus.

Així doncs, per la seva particular i dramàtica circumstància causada per la persecució de l'Estat o la fugida de la guerra, difícilment pot un refugiat complir amb els requisits de dret comú a l'hora de sol·licitar la seva residència davant de les autoritats andorranes, com per exemple: justificar el document d'identitat, els antecedents penals, la capacitat econòmica, el domicili, i les condicions per a l'exercici del dret de reagrupament familiar, justificar una titulació o experiència, esperar l'obertura de les quotes d'immigració...

A més a més, cal tenir en compte l'actual context.

D'una banda és remarcable que bona part de la ciutadania andorrana s'ha postulat per poder acollir persones refugiades que fugen dels conflictes armats, o que desitgen viure en llibertat en una terra no hostil, en una terra plena d'oportunitats. Les pressions polítiques i manifestacions de la societat civil s'han anat repetint al llarg dels anys 2005, 2006 i 2007, ja sigui en el pla artístic, com per exemple a través de l'obra *Som*, de Marc Serallès, de 300 metres de llargada i instal·lada sobre la tartera del pic de Carroi; com també associatiu, amb l'organització de jornades de debats, sense però que s'hagi vist de moment una resposta positiva, que passa necessàriament per adequar primer l'actual marc normatiu.

I d'altra banda, no es donen les mateixes condicions fàctiques que les que tenia Andorra durant la primera meitat del segle xx, puix els conflictes armats no es troben tot just a l'altra banda de la frontera, sinó a l'altra banda del Mediterrani. No es tracta ara de facilitar el pas de les persones per qüestions humanitàries, persones ajudades per les xarxes d'evacuació o serveis secrets estatals, sinó que en l'actualitat són xarxes il·legals i mafioses del comerç de persones les que venen la pastera²⁴ i el somni europeu a canvi de grans quantitats de diners. I a més a més, s'hi afegeix que és la normativa de la Unió Europea la que alhora limita la circulació i el repartiment d'aquestes persones per territori europeu i les confina en centres tancats i envoltats de filferro durant llargs períodes en espera de la resolució del procés administratiu.

25- A l'acabament de la redacció d'aquest article es va publicar en el Butlletí del Consell General d'Andorra, de data 21/09/2017, l'admissió a tràmit del projecte de llei de protecció temporal i transitòria per raons humanitàries.

En definitiva, l'accés a l'asil andorrà està tancat, malgrat la voluntat d'acollir persones.

Per aquest motiu, legítimament ens podem qüestionar si aquesta *tanca de filferro* que impedeix que refugiats puguin ser legítimament acollits pels ciutadans andorrans, com al seu dia tants altres foren acollits o ajudats en el seu pas pels Pirineus, perdurarà encara durant gaire temps més, o bé si Andorra encetarà per fi el camí per crear el marc normatiu que permeti acollir legítimament éssers humans que, per raons humanitàries, necessiten protecció en aquest segle XXI.²⁵